

Viggo Dalsgaard skrivur

Siðurin at biðja grind

Í gamlar dagar var skikkur hjá monnum, tá teir frættu at grind var deyð, og teir ikki høvdu fingið boð av grindini, at fara í aðrar oyggjar at biðja grind tá tilbar. Hetta varð ikki hildið mannminkandi, var fornur siður, fyrri at livbjarga sær.

Óla Groth Johannesen í Dali segði mær, hvat kanska var ein orsök til at hesin forni siður varð avlagdur.

Hann segði, at dalbingar høvdu frætt, at stór grind var deyð í Miðvági — hetta var væl aðrenn telefonin kom — teir mannaðu bát og fóru vestur í Vágur at biðja grind,

og teir vórðu væl tyknadír, fingur væl upp í bátin, og komu í øllum góðum aftur til Dals við fœringinum.

Men hesin gamli siður hevur nokk kenst keðsamur fyrri teir, ið lata skuldu.

Nokk var so tað, at eina tíð eftir hetta vórðu dalbingar stendur fyrri at teir høvdu biðið grind, tað skuldi vera ólóglegt.

Sum eyðvitað var, teir vórðu illa heitir um hetta at verða stendur á ting. Niels Winther var sýslumaður á Sandi tá — tað hevur verið, aðrenn hann fór til Vestmanna — teir fóru til hansara at

leita sær ráð.

Hann átók sær at føra sakina fyrri teir. Tá sakin kom fyrri, kravdi hann teir frikendur, tí, segði hann, at frá áraldstíð vóru tryggingar, sum ikki var skomm at biðja í Føroyum, og tey vóru: genta, grind og gimbrar.

Konu mátti maður hava, annars varð einki liv, grind fyrri at livbjarga sær og sinum, og gimbrar tá felli hevði verið.

Hart gekk á við sakini, men Niels Winther lá á og vann sakina fyrri dalbingarnar uppá henda forna vanarætt.

Hesin dómur mundi óiva samtiðis beina fyrri

hesum gamla siði, sum í sinari tíð bjargaði mongum.

Tað at stórvalatvæstið kom, hevur sjálvandi eisini gjørt hann óneyðugan. Stórvalatvæstið var bæði gott og biligt, ta fyrstu tíðina varð ikki mál nýtt, prisurin var eftir bátastøddini, 4 krónur upp í fyramannafarið og 10 krónur upp í tiggju-mannafarið.

Ein maður her í Skálavík segði einaferð, hálvt skemtuliga, at tað stóra barnatalið kom, ta stórvalatvæstið kom.

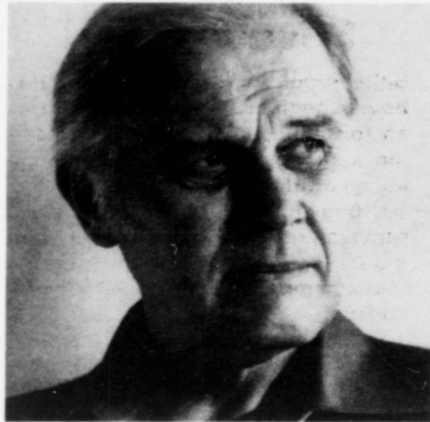
Tað mundi vera nakað í hesum hann segði.

Viggo Dalsgaard

Hedin Brønner

Norski-amerikanski rithøvundurin
og Føroyavinurin
1915-1985

Samstundis sum talið av brævasendingum veksur í stórum fyrri hvørt ár, sum posthagtelini vísa, so fækkaast brævskrivarnir. At skriva persónlig, livandi bræv, er mest sum avlagt. Hava ikki tíð. Við hálvringari samvitsku kýta vit okkum at senda eina rúgvu av jólakortum og okkurt hissini brævið kanska. Jólabræv mitt til vinmannin og trúgva brævskrivaran Hedin Brønner í USA var stutt, mest sum berar umberingar. Fái so bræv aftur frá Ingrid, konuni, at Hedin er deyður, longu í september. Bráðliga av hjartaslagi. Hon hevði ikki havt hugsku til at skriva fyrr og bað meg heilsa vinum og kenningum teirra í Føroyum.

At skriva minningarorð er eitt tað ringasta eg veit. Men mann sum Hedin eiga vit ikki at tuga burtur. Fyri sjáldsama trúskap sín og stóra tokka til Føroyar og alt føroyskt, fyrri tað hann var, tað hann gjørdi, eiga vit at minnast hann í takksemi.

Hvør var hann — hesin stillfœri, næstan smædni maðurin? Í einum brævi, kanska tí seinasta frá honum, skrivur hann at hann og Ingrid eru boðin til døgurða hjá norska sendiharranum í Washington, sum hann ongantíð hevði hitt fyrr. »So nú má eg vita, um eg passi bláa klæðningin, og

kanska finna mær eitt slips onkustaðni, so vit kunnu fara til handan døgurðan. Eg kenni meg nakað sum Ketil, tá ið hann tosaði um at fara til Havnar: hvar skuldi man hjálpt sær sjálvum, avtikið við fólk alla staðni?»

Hann talar ikki hart um seg sjálvan og bar ikki hjartað uttaná, verður sagt um Heðin.

Hóast amerikanskur borgari frá tí hann var árgamal, so var einki sum helst »amerikansk« við honum.

Hedin Brønner er norskur burturav. Føddur 17. nov. 1915 í Trondheimi. Sjálvur skrivaði og segði hann altíð Trondhjem og snýsti harmur at tí »fornorskaða« Trondheim. Longu í 1916 flutti húskið til USA. So hann var næstan føddur útiseti.

Litillátin, varin og vitugur. Lyddi tolin og forvitin. Hevði eygu og oyru opin, hvar hann kom. Kundi gerast harmur og beiskur um eyðsæðan órætt og hópisloysi. Men sinniligur, altíð.

Hedin visti og dugdi meira enn tað, hann hevði lisið við mætu lærdu háskúlarnar í USA. Enskt og enskar bókmentir var fremsta málseki hansara. Men hevði annars eisini lisið søgu, týskt og norrønt.

Hann var væl inni í øllum og tiskil eisini væl fyrri at læra frá sær. Við ymsar lærustovnar í

USA og í Europa undirvísti hann í enskum, norskum, søgu og mentan.

Hann kom víða um í sinum arbeiði, men alla staðni var tað á ein hátt Noreg, hann leitaði eftir og sum dró hann. Friðarmaðurin hann fór í amerikonsku hertænastuna, so hann slapp at virka við eina norska deild í Bretlandi. Við hesum frælsisdeildum kom hann eisini til Noreg í mai 1945.

Honum untist ikki at búseta seg í Noregi meira enn stutta tíð isenn. Hevði tað helst best við tí ónøktaða longslinum. Tá ið hann var í Noregi, var so nógv sum honum stóðst við, at hann mátti burtur aftur.

Í formælinum til endurminningar Hedins »Landkjenning. Reiser i et liv« (1983) skrivur Johan Hambro um henda støða og sterka heimlongsulin hjá

Hedin Brønner, »denne pinen, denne understrøm av lengsel som aldri ble helt stillet, drømmen som ikke nådde sin fullbyrdelse. Så sterkt var alt dette at hann aldri ble helt »grunnmuret i det fremmede«, igjen og igjen ble hann trukket tilbake; det ble hans lodd å leve sin lengsel.«

Í amerikonsku uttanríkstænastuni virkaði hann í mong ár eftir heimsbardagan í ymsum mentunartiltekum í Europa, í Týsklandi, Danmark, Noregi, Islandi, ja eisini í Føroyum var hann fleiri ferðir. Johan Hambro skrivur:

»Nesten alt han forteller fra disse landene gir signaler om hans lengsel. Tyskland var bra — for det var nærmere Norge enn hinsides havet. Danmark var bedre, for det var naboen selv. Færoyene og Island var best fordi de var gammelnorske, det var norrønt land, det var

saga«.

Umframt norsk og enskt tosaði Heðin væl danskt, svenskt og týskt. Eisini las og skilti hann latin, franskt, føroyskt, islenskt og fornorrønt, og kláraði seg í sponskum og ítalskum við.

Eg kenni nú Hedin best sum tann skrivandi. Hann dugði væl at skriva og skrivaði dúgliga. Altíð so ruddiligur. Snøggari handrit enn hansara havi eg ikki sæð, hvørt tað so var eitt privat bræv ella eitt handrit. Hann skrivaði ummæli og greinar um mál og bókmentir í amerikonskum, enskum, norskum og øðrum bløðum og tíðarritum. Hann hevði eisini fleiri greinar um Føroyar og um føroyskar bókmentir. Við hesum greinum og við sinum mongu týðingum av føroyskum rithøvundum hevur Hedin Brønner verið okkum ein góður talsmaður og hann hevur meira enn nakar annar virkað fyrri at gera Føroyar og føroyskar bókmentir kendar í ensktalandi heiminum.

Av bókliga starvi hansara Føroyum viðvikjandi skal eg nevna stuttsegusavnið »Farøese short stories« (1972), og tað norska »Færoyske fortellere« (1979). »Three Faroese novelists« (1973) er um teir triggjar Jørgen-Frantz, William og Heðin Brú. Umframt fleiri stuttsegur av Williami hevur Hedin Brønner eisini týtt »Moder Syv-stjerne«, sum hann gav heitið »The kingdom of the Earth« (1974) og »The winged darkness and other stories« eftir William (1983). Allar við

inngangi og viðmerkingum, sum Hedin hevur greitt væl úr hondum. Hann skrivaði eisini góðan inngang til týðingina hjá Erik J. Friis av »The lost musicians« (1971).

Nevnast skal eisini, at Heðin Brønner eitt stutt skifti stjórnaði tí frálíka »Faroe Isles Review«, sum Bókagardur gav út fyrri nøkrum árum síðani.

Ivaleytt átti annað at verðið nevnt, sum Hedin hevur avrikað. Hann var jú sera virkin og við síni stillu medferð var hann innast inni altíð eldhugaður fyrri onkrum. Sera kenslurikur og viðkvæmur. Hevði tí kanska ikki so ógvuliga nógvur veruligur vinir. Var nógv fyrri seg sjálv-an og dámdi tað best. Eg minnst altíð aftur á ta kvirru summarnáttina í fjallasmáttu hansara í Numedalen í 1974. Har var fullkomið samljóð millum mannin og umhvørvið. Har livdi hann og hugsaði hann best. Í einsemi, men einsamallan kendi hann seg als ikki.

Nú er røddin tagnað med alla, men maðurin livir enn í øllum tí hann náddi at útinna og sum er eftir hann. Sárur er sakurin eftir Hedin. Helst hjá tykkum báðum Ingrid og Stormi, sum høvdu væntað at havt hann ímillum tykkum enn í mong ár, nú hann var fráfarin og nýtti fríðin og familjughugnan, sum hann mangan tók til, í fjálga heimi tykkara í Williamsburg.

Fríður veri við minnum um Hedin Brønner.

Sverri Egholm